Centraal Planbureau

Doorrekening ex-ante effecten plannen socialezekerheids- en belastingstelsel D66

Op verzoek van D66 heeft het Centraal Planbureau een doorrekening gemaakt van de budgettaire, inkomens- en arbeidsaanbodeffecten van verschillende aanpassingen in het belasting- en sociale zekerheidsstelsel.

In de plannen van D66 komen onder andere de toeslagen en de hypotheekrenteaftrek te vervallen en wordt de AOW deels gefiscaliseerd. Daarvoor in de plaats wordt onder andere een nieuwe verzilverbare heffingskorting geïntroduceerd en wordt het wettelijk minimumloon verhoogd.

CPB Notitie

Patrick Koot, Maurits van Kempen,
Roel van Elk, Monique de Haard

juni 2020

1 Inleiding

Op verzoek van D66 heeft het CPB een doorrekening gemaakt van de budgettaire gevolgen, inkomenseffecten en werkgelegenheidseffecten van verschillende aanpassingen in het socialezekerheids- en fiscale stelsel. In deze notitie worden de ex-ante[1] effecten van de aanpassingen berekend. Verschillende ex-post economische effecten van de aanpassingen worden niet gekwantificeerd, zoals de effecten van het hogere minimumloon op de loonverdeling.[2]

In de plannen van D66 komen de toe- en bijslagen te vervallen, evenals de hypotheekrenteaftrek, en wordt een nieuwe verzilverbare heffingskorting geïntroduceerd die afhangt van huishoudenstype en het hebben van kinderen. Kinderopvang wordt een (grotendeels) gratis voorziening voor zowel werkenden als niet-werkenden. De zorgpremies in de zorgverzekeringswet (Zvw) worden gehalveerd, wat betekent dat de financiering van de zorg voortaan deels plaatsvindt via de inkomstenbelasting. De AOW-premie wordt verder voor 87,5% gefiscaliseerd en het wettelijk minimumloon verhoogd. Ten slotte introduceert D66 een ozb voor gebruikers als extra belastinggebied voor gemeenten.

In de plannen van D66 om de zorgpremies te halveren gaan verzekeraars duidelijk minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten. De inrichting van het zorgstelsel wordt overigens niet gewijzigd. Daardoor is er geen sprake van transitiekosten.

De berekening is gebaseerd op de parameters in het socialezekerheids- en belastingstelsel in 2025. De introductie van de nieuwe heffingskorting is dermate ingrijpend dat invoering hiervan waarschijnlijk niet voor 2025 mogelijk is.[3] Daarnaast is 2025 het laatste jaar van een volgende kabinetsperiode, en vormt het de basis voor de CPB-doorrekening van verkiezingsprogramma's (*Keuzes in Kaart 2022-2025*).

De voorgenomen nieuwe heffingskorting is dusdanig groot dat de economische effecten hiervan met meer dan de gebruikelijke onzekerheid zijn omgeven. Deze notitie tracht de effecten op het overheidsbudget (ex ante), de inkomenseffecten, de effecten op de inkomensongelijkheid en de structurele werkgelegenheid zo goed mogelijk te kwantificeren. Daarbij dient te worden aangetekend dat de onzekerheid van de uitkomsten door de omvang van de verschuivingen relatief groot is, als gevolg van modelonzekerheid en mogelijke onvoorziene gedragseffecten. De macro-economische effecten en de (ex-post) effecten op de overheidsfinanciën zijn niet doorgerekend.

Deze notitie gaat achtereenvolgens in op de vormgeving en de ex-ante budgettaire effecten van de maatregelen (paragraaf 2), de inkomenseffecten (paragraaf 3) en de werkgelegenheidseffecten (paragraaf 4).

[1] Voor meer informatie over de ex ante definitie in onze doorrekening verwijzen we naar de startnotitie van Keuzes in Kaart 2018-2021. (link)
[2] Het CPB doet momenteel onderzoek naar de effecten van een hoger minimumloon op de loonverdeling.
[3] De stapeling van beleidswijzigingen kan, indien inhoudelijk complex, tot uitvoeringstechnische problemen leiden.

2 Vormgeving en budgettaire effecten

2.1 Totaaleffect op EMU-saldo (ex ante)

Het beleidspakket van D66 verlaagt de overheidsuitgaven in 2025 met 10,4 mld euro en verlaagt de collectieve lasten in 2025 met 19,5 mld euro (tabel 1). De netto-verlaging van de overheidsuitgaven zit volledig in het domein van de sociale zekerheid. De verlaging van de lasten zit bij de lasten op inkomen en arbeid, terwijl de lasten op winst en vermogen verzwaard worden.

Het beleidspakket verslechtert het EMU-saldo in 2025 met 9,1 mld euro ten opzichte van het basispad.[4] Dit is de ex-ante mutatie, dat wil zeggen zonder rekening te houden met macro-economische doorwerking. Bij een deel van de maatregelen is er sprake van dergelijke doorwerkingseffecten, onder andere bij de verhoging van het wettelijk minimumloon (met als doorwerkingseffect een verbetering van het EMU-saldo van ruim 1 mld euro door belastinginkomsten over de hogere uitkeringen).

Tabel 2.1 Effect op EMU-saldo in 2025 van beleidspakket D66, ex ante

(-) betekent EMU-saldo verslechterend, (+) betekent EMU-saldo verbeterend.	2025
	mld euro
EMU-saldo (ex ante)	-9,1
Uitgaven	10,4
Lasten	-19,5

2.2 Uitgavenbeeld (ex ante)

D66 buigt in 2025 per saldo 10,4 mld euro om op de collectieve uitgaven. Met de introductie van een nieuwe verzilverbare heffingskorting aan de lastenkant komen de zorgtoeslag, huurtoeslag, het kindgebonden budget en de kinderbijslag te vervallen. Tegelijkertijd wordt het minimumloon verhoogd, met een halve koppeling van de uitkeringen en wordt er gratis kinderopvang geïntroduceerd. De uitgaven aan sociale zekerheid nemen per saldo af. Zie de onderstaande opsomming en tabel 2.2 voor een volledig overzicht van de verschillende maatregelen en de ex-ante budgettaire effecten aan de uitgavenkant. Zoals aangegeven in paragraaf 2.1 is hierin geen rekening gehouden met de (ex-post) doorwerkingseffecten.

Wijzigingen sociale zekerheid

- D66 schaft de huurtoeslag, het kindgebonden budget, de kinderbijslag en de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 17,0 mld euro in 2025. (D66_111)
- D66 verhoogt het minimumloon met 10% en de hieraan gekoppelde uitkeringen met 5%. Dit is een intensivering van 3,4 mld euro in 2025. (D66_105)
- D66 introduceert vier dagen gratis kinderopvang voor kinderen jonger dan 4 jaar en maakt de buitenschoolse opvang (bso) voor 4- tot 12-jarigen volledig gratis. Zowel werkenden als niet-werkenden

[4] Het basispad voor deze doorrekening is de middellangetermijnraming in het *Centraal Economisch Plan 2020* van het CPB. (link)

kunnen gebruikmaken van de voorziening. De kinderopvangtoeslag komt te vervallen. Dit is een intensivering van 3,2 mld euro in 2025 en 5,6 mld euro structureel.[5] (D66_108)

Tabel 2.2 Netto ombuigingen D66 in 2025, t.o.v. basispad, ex ante

(+) betekent EMU-saldo verbeterend, (-) betekent EMU-saldo verslechterend.	2025
	mld euro
Sociale zekerheid	
Afschaffen verschillende toe- en bijslagen (D66_111)	17,0
Verhogen minimumloon met 10% en een halve koppeling uitkeringen (D66_105)	-3,4
Gratis kinderopvang (4 dagen 0-4-jarigen, en 5 dagen 4-12-jarigen) (D66_108)	-3,2

2.3 Lastenbeeld (ex ante)

D66 verlaagt de collectieve lasten met per saldo 19,5 mld euro in 2025. Deze netto-verlaging zit volledig bij gezinnen, de lasten voor bedrijven wijzigen niet. Zie onderstaande opsomming en tabel 2.3 voor een volledig overzicht van de verschillende maatregelen en de ex-ante budgettaire effecten aan de lastenkant.

Wijzigingen inkomen en arbeid

- D66 introduceert een nieuwe verzilverbare heffingskorting op huishoudniveau. De korting bestaat uit een basisbedrag per jaar van 2,6 dzd voor paren, 3,6 dzd euro voor alleenstaanden, en 7,0 dzd euro voor alleenstaande ouders. Voor ieder kind wordt de korting verhoogd met 2,3 dzd euro (met een maximum van drie kinderen). Dit is een lastenverlichting van 39,2 mld euro in 2025. (D66_104)
- D66 halveert de nominale zorgpremies in de zorgverzekeringswet. Dit is een lastenverlichting van 11,8 mld euro in 2025. (D66_109)
- D66 verhoogt het tarief in de tweede en derde belastingschijf met 4% en 7% respectievelijk. Dit is een lastenverzwaring van 9,4 mld euro in 2025. (D66_112)
- D66 schaft de hypotheekrenteaftrek af.[6] Dit is een lastenverzwaring van 8,8 mld euro in 2025. (D66_101)
- De AOW-premie wordt voor 87,5% gefiscaliseerd. Dit is een lastenverzwaring van 5,3 mld euro in 2025. (D66_106)
- D66 verhoogt de afbouw van de arbeidskorting van 6% naar 11%. Dit is een lastenverzwaring van 1,9 mld euro in 2025. (D66_115)
- D66 verlaagt het aangrijpingspunt van het toptarief naar 66 dzd euro. Dit is een lastenverzwaring van 1,7 mld euro in 2025. (D66_114)
- D66 beperkt de mkb-winstaftrek tot 70 dzd euro. Dat leidt tot een lastenverzwaring van 0,8 mld euro[7] in 2025. (D66_118)
- D66 verlaagt de verplichtstelling voor pensioenpremies naar het maximumdagloon (60 dzd euro). Daarboven mag ook (fiscaal gefaciliteerd tot de aftoppingsgrens) worden opgebouwd, maar dan vrijwillig.

[5] Dit is een voorlopige inschatting. Het kabinet heeft in reactie op het IBO Deeltijdwerk en het IBO Toeslagen aangegeven concrete scenario's te ontwikkelen voor alternatieve inrichtingen van het stelsel voor ondersteuning van gezinnen met jonge kinderen. De analyses hierbij kunnen tot nieuwe inzichten leiden over de kosten van varianten voor gratis kinderopvang. Een eerste tussenrapportage gaat naar verwachting voor de zomer naar de Kamer.

[6] Bij het hier gerapporteerde ex-ante effect is geen rekening houden met gedragseffecten. Een deel van de huishoudens zal de eigenwoningschuld, wanneer deze niet langer aftrekbaar is in box 1, overbrengen naar box 3. Dit gedragseffect verkleint het budgettaire effect van de maatregel.

[7] Dit is inclusief een gedragseffect van 50% voor personen met een belastbaar inkomen boven de 100 dzd euro (zie startnotitie Keuzes in Kaart 2022-2025, te verschijnen later dit jaar).

De lagere benutting van premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring van 0,5 mld euro in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg. (D66_117)

- D66 beperkt de 30%-regeling voor ingekomen werknemers tot de balkenendenorm uit de Wet normering topinkomens. Dit betekent een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro in 2025. (D66_119)

Wijzigingen vermogen en winst

- D66 introduceert de ozb voor gebruikers als extra belastinggebied voor gemeenten. Dit is een lastenverzwaring van 3 mld euro in 2025. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het Gemeentefonds. (D66_103).

Tabel 2.3 Lastenmutaties D66 t.o.v. basispad in 2025, ex ante

(-) betekent EMU-saldo verslechterend, (+) betekent EMU-saldo verbeterend.	2025
	mld euro
Inkomen en arbeid	
Introductie verzilverbare heffingskorting (D66_104)	-39,2
Verlagen nominale zorgpremies (D66_109)	-11,8
Verhogen tweede en derde schijf inkomstenbelasting (D66_112)	9,4
Afschaffen hypotheekrenteaftrek (D66_101)	8,8
Fiscaliseren van de AOW-premie (voor 87,5%) (D66_106)	5,3
Snellere afbouw arbeidskorting (D66_115)	1,9
Verlagen aangrijpingspunt toptarief (D66_114)	1,7
Aftoppen mkb-winstvrijstelling op 70 dzd euro (D66_118)	0,8
Verplichte opbouw beperken tot maximumdagloon (D66_117)	0,5
Beperken 30%-regeling tot WNT-norm (D66_119)	0,2
Vermogen en winst	
Invoeren ozb-gebruikersdeel (D66_103)	3,0
Totaal	
Totaal gezinnen	-19,5
Totaal bedrijven	0,0

3 Inkomenseffecten

Definitie inkomenseffect

Het inkomenseffect is het directe effect van het voorgenomen beleid op de koopkracht van huishoudens wanneer dit beleid in één keer volledig zou worden doorgevoerd. Er wordt, evenals in de reguliere koopkrachtramingen van het CPB, uitgegaan van de statische koopkrachtdefinitie.[8]

In vergelijking met de reguliere koopkrachtramingen van het CPB wijkt het inkomenseffect af op de volgende twee punten:

[8] Voor meer informatie over de statische koopkrachtdefinitie verwijzen we naar Koot, P., M. Vlekke, E., Berkhout en R. Euwals, 2016, MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht, CPB Achtergronddocument. (link)

- In de reguliere koopkrachtramingen staan de jaar-op-jaarmutaties van het inkomen centraal, terwijl met het inkomenseffect het totale effect van een maatregel (of pakket van maatregelen) op het inkomen in kaart wordt gebracht, ongeacht het jaar of de periode waarin deze wordt ingevoerd.
- In de reguliere koopkrachtramingen wordt naar het totaalbeeld van alle maatregelen en economische ontwikkelingen gekeken, terwijl met het inkomenseffect wordt ingezoomd op een specifieke maatregel of set aan maatregelen op een beleidsterrein (in dit geval de plannen van D66 voor het fiscale en socialezekerheidsstelsel) en wordt geabstraheerd van economische ontwikkelingen (bijvoorbeeld lonen en prijzen).

Inkomenseffecten aanpassingen fiscale en socialezekerheidstelsel D66

De voorgestelde plannen van D66 hebben bezien over alle huishoudens in doorsnee een positief effect op het inkomen van huishoudens. Het mediane inkomenseffect is gelijk aan 1,7%, wat het gevolg is van de voorgenomen lastenverlichting voor gezinnen in de plannen van D66 (die per saldo hoger uitvalt dan de eveneens voorgenomen ombuiging), en daarbinnen de herverdeling van hogere naar midden en lagere inkomens. De helft van alle huishoudens heeft een inkomenseffect van tussen de -2,7% en +6,4%.

Het positieve doorsnee-effect gaat gepaard met een grote spreiding aan inkomenseffecten (zie figuur 3.1). Ondanks het positieve doorsnee-effect gaat meer dan een kwart van alle huishoudens er juist op achteruit door de plannen. Figuur 3.1 laat verder zien dat de plannen van D66 kunnen leiden tot een gecumuleerd effect van meer dan 12% inkomensachteruitgang (alleenverdieners), of juist een inkomensvooruitgang van meer dan 20% (uitkeringsgerechtigden). Figuur 3.2 gaat middels een puntenwolk eveneens in op de spreiding van de inkomenseffecten en laat zien dat de effecten in individuele gevallen nog verder kunnen oplopen.

Lagere middeninkomens gaan er het meest op vooruit in de plannen van D66 (+4,6%); de hoogste 20% inkomens gaan erop achteruit (-1,4%). De nieuwe heffingskorting, het halveren van de nominale premie en het verhogen van het wettelijk minimumloon (met een halve koppeling) zijn allemaal relatief gunstig voor lagere inkomens. Het vervangen van de kinderopvangtoeslag door gratis dagdelen kinderopvang is juist gunstig voor midden- en hogere inkomens. Het afschaffen van de toeslagen slaat relatief sterk neer bij de laagste 20% inkomens waardoor zij er minder op vooruit gaan dan de lagere middeninkomens. De gedeeltelijke fiscalisering van de AOW, de tariefsaanpassingen, de aanpassingen aan de arbeidskorting en het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek zijn relatief ongunstig voor midden- en met name hogere inkomens. De 20% hoogste inkomens gaan er daardoor juist op achteruit (in doorsnee met 1,4%). De introductie van een ozb-gebruikersdeel heeft op alle groepen een negatief inkomenseffect.

De aanpassingen van het fiscale en socialezekerheidsstelsel zijn verder relatief gunstig voor uitkeringsgerechtigden (doorsnee-effect van + 3,4%), ten opzichte van werkenden (doorsnee-effect van 2,2%) en gepensioneerden (doorsnee-effect van +0,1%). Uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden hebben relatief veel voordeel van de nieuwe heffingskorting, het verhogen van het wettelijk minimumloon (met een halve koppeling) en het halveren van de nominale zorgpremies en ondervinden minder nadeel van de tariefsverhogingen dan werkenden. Voor gepensioneerden geldt daarnaast dat zij relatief veel nadeel hebben van het gedeeltelijk fiscaliseren van de AOW-premie, waardoor zij er in doorsnee het minst op vooruit gaan van alle groepen. Gepensioneerden met hogere inkomens gaan er op achteruit (zie de puntenwolk in figuur 2). Werkenden (met name werkenden met hogere midden- en hogere inkomens) hebben relatief veel nadeel van het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek, de tariefsaanpassingen, de aanpassing in de arbeidskorting en het aftoppen van de mkb-winstvrijstelling, maar gaan er onder andere door de introductie van de nieuwe korting toch op vooruit (met name werkenden met lagere en lagere middeninkomens).

Alleenstaanden (+3,1%) gaan er in doorsnee meer op vooruit dan alleen- en tweeverdieners (respectievelijk +1,3% en +0,8%). Alleenstaanden hebben relatief veel voordeel van de introductie van de

nieuwe heffingskorting en het verhogen van het minimumloon (met halve koppeling) ten opzichte van paren. Paren hebben onder andere meer voordeel van het halveren van de nominale zorgpremies dan alleenstaanden, maar hebben ook meer nadeel van de tariefsaanpassingen. Het gedeeltelijk fiscaliseren van de AOW-premie is relatief het meest ongunstig voor alleenstaanden, en het afschaffen van de toeslagen voor alleenverdieners. Tweeverdieners hebben relatief het meeste nadeel van het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek.

Gezinnen zonder kinderen (2,4%) hebben meer profijt van de aanpassingen dan gezinnen met kinderen (1,9%). Dit is onder andere het gevolg van de nieuwe heffingskorting die relatief gunstig is voor gezinnen zonder kinderen, en de tariefsaanpassingen, die relatief ongunstig uitpakken voor gezinnen met kinderen (gezinnen met kinderen zijn vaker paren).

Figuur 3.1 Boxplot inkomenseffecten aanpassingen socialezekerheids- en fiscale stelsel D66

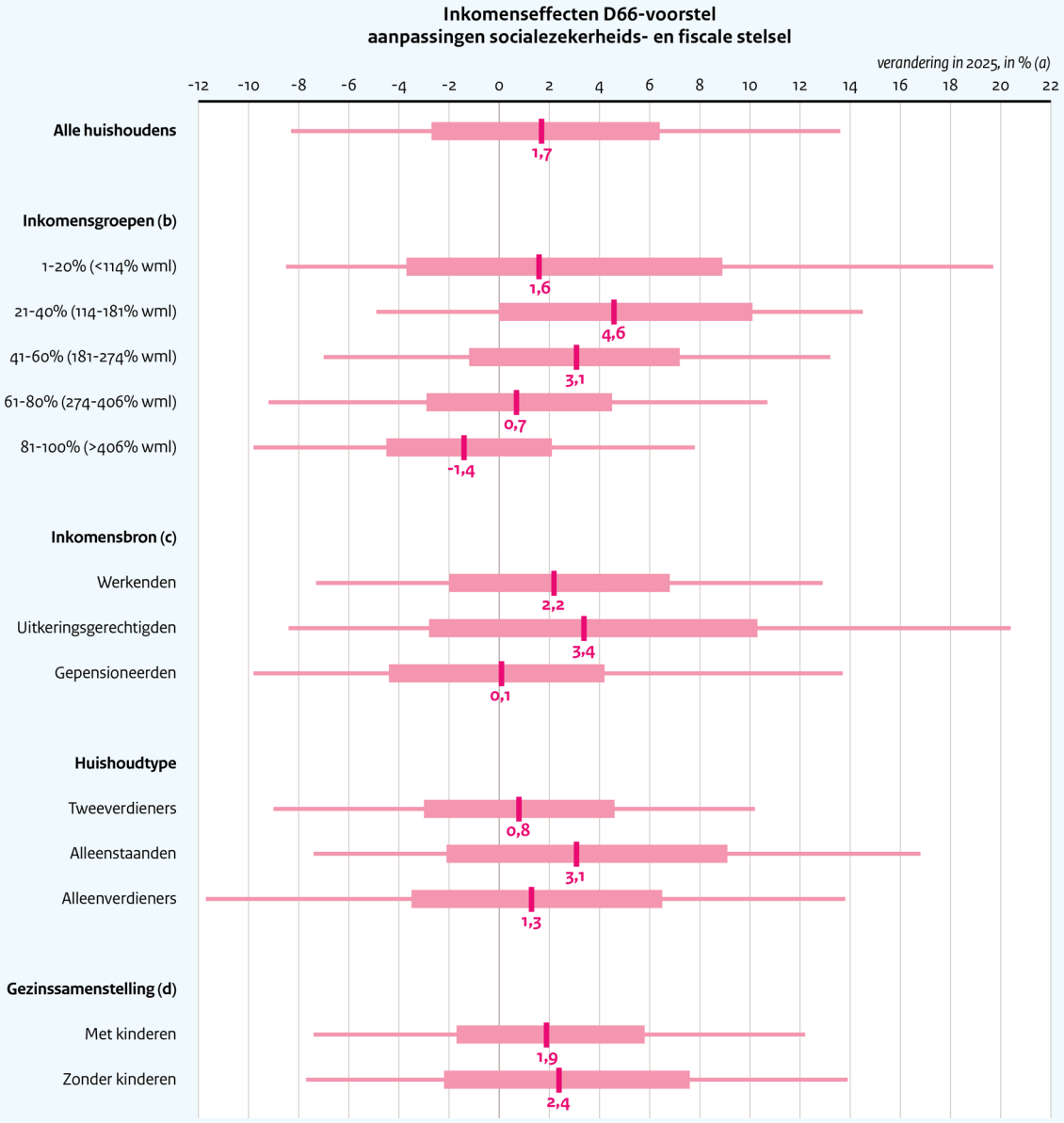

Hoe af te lezen?

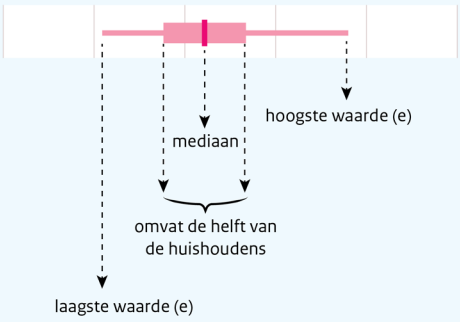

Een mediaan is de middelste waarde van een verdeling van cijfers, geordend van laag naar hoog. Een mediaan inkomenseffect van 1,3% voor alle huishoudens betekent dat de helft van de huishoudens een inkomenseffect van 1,3% of lager heeft, en de andere helft 1,3% of hoger. Voor de helft van de huishoudens valt het inkomenseffect binnen het roze balkje, met een kwart boven en een kwart onder de mediaan. De andere helft van de huishoudens heeft een inkomenseffect die hier buiten valt. De staarten van de boxplot laten het laagste en hoogste inkomenseffect zien.

(a) Statische inkomensveranderingen door aanpassingen socialezekerheids- en fiscale stelsel, zoals voorgesteld door D66.
(b) Bruto inkomen uit arbeid of uitkering op huishoudniveau; het bruto minimumloon (wml) is in 2025 ongeveer 24.189 euro. De inkomensgroepen zijn verdeeld in vijf groepen van gelijke grootte in oplopende volgorde van inkomen, ieder 20% van alle huishoudens.
(c) De indeling naar inkomensbron is op basis van de hoogste inkomensbron op huishoudniveau, waarbij een huishouden waarvan hoofd of partner winstinkomen heeft, bij werkenden wordt ingedeeld. Huishoudens met vroegpensioen of studiefinanciering als hoogste inkomensbron zijn uitgezonderd.
(d) De indeling naar gezinssamenstelling is op basis van de aanwezigheid van kinderen tot achttien jaar en is exclusief huishoudens van gepensioneerden.
(e) De laagste en hoogste waarde zijn afgekapt op respectievelijk 5% en 95%, omdat de raming van het minimum en maximum onnauwkeurig is.

Bron: microsimulatiemodel MIMOSI[9].

Figuur 3.2 Puntenwolk inkomenseffecten aanpassingen socialezekerheids- en fiscale stelsel D66

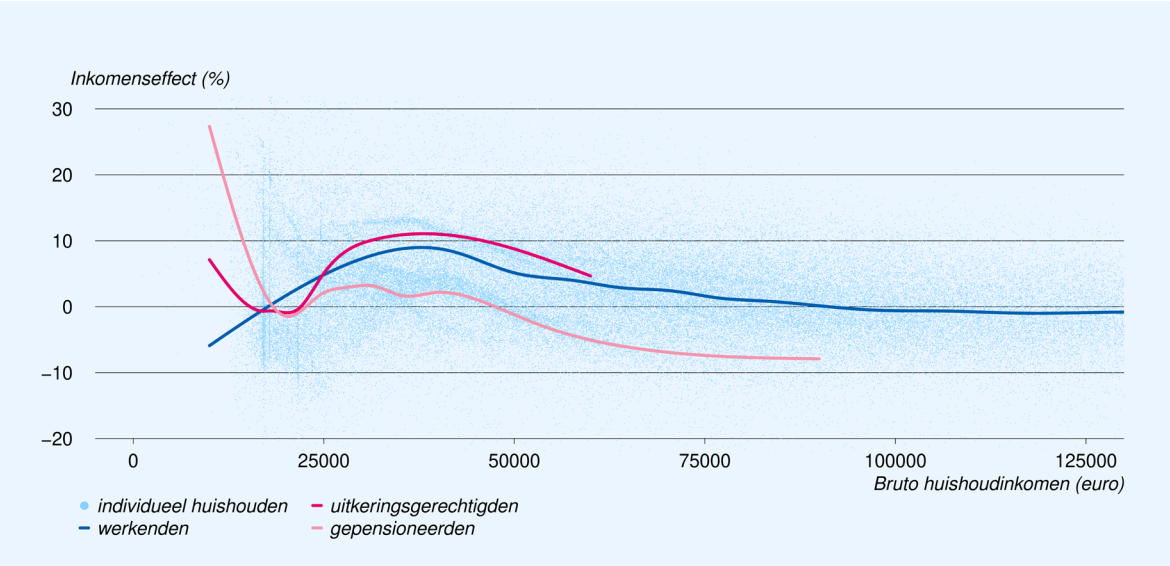

4 Werkgelegenheidseffecten

Deze paragraaf presenteert de structurele werkgelegenheidseffecten van het beleidspakket van D66. Voor het bepalen van de effecten is gebruikgemaakt van het Micsim-model van het CPB.[10] Hierbij zijn de uitkomsten van het beleidspakket afgezet tegen de uitkomst van een basis, waarbij is uitgegaan van het belastingstelsel (en de demografie) in 2025 op basis van de geactualiseerde middellangetermijnraming zoals gepubliceerd in het *Centraal Economisch Plan 2020* (link). In het basispad voor de doorrekeningen is verondersteld dat al het doorlopend beleid dat nog niet is ingegroeid, volledig is ingevoerd.[11] De effecten moeten worden geïnterpreteerd als langetermijnuitkomsten.[12] Het gepresenteerde werkgelegenheidseffect betreft het totale effect in uren. Dit is het gecombineerde effect op het aantal personen en het aantal uren per persoon. Een stijging (daling) van de werkgelegenheid met 0,1% komt overeen met een toename (afname) met ongeveer 7.500 arbeidsjaren.

Het beleidspakket van D66 verlaagt de structurele werkgelegenheid met 0,6% (tabel 4.1). D66 schaft de zorgtoeslag, huurtoeslag, het kindgebonden budget en de kinderbijslag af en introduceert een nieuwe verzilverbare korting afhankelijk van huishoudenstype en het aantal kinderen. Daarnaast wordt kinderopvang een gratis voorziening voor iedereen (vier dagen per week dagopvang en vijf dagen per week bso) en vervalt de huidige kinderopvangtoeslag. Per saldo stimuleren deze stelselwijzigingen de werkgelegenheid. Deze positieve effecten worden echter meer dan tenietgedaan door een aantal maatregelen die de werkgelegenheid beperken, zoals het verhogen van het minimumloon en de daaraan (voor de helft) gekoppelde bijstand, het verlagen van de nominale zorgpremie en het verhogen van de effectieve belastingtarieven.

Het afschaffen van de toeslagen bevordert de arbeidsparticipatie, omdat het inkomensverschil tussen werken en niet-werken wordt vergroot. De hoogte van de toeslagen is inkomensafhankelijk, waardoor niet-werkenden er meer op achteruit gaan dan werkenden. De verzilverbare korting verhoogt het besteedbaar inkomen van huishoudens, waardoor de waarde van een extra euro inkomen kleiner wordt (inkomenseffect). Dit geeft juist een prikkel om minder te werken of om te stoppen met werken. Per saldo resulteert de wijziging van toeslagen naar de heffingskorting in een positief effect op de werkgelegenheid. Werkenden met inkomens boven de oude afbouwpunten van de toeslagen profiteren van het feit dat de nieuwe korting inkomensonafhankelijk is. Zij hebben nu recht op de volledige korting, waar zij eerder geen aanspraak maakten op een (volledige) toeslag. Hierdoor wordt werken lonender ten opzichte van niet-werken. Ook de introductie van gratis kinderopvang voor werkenden en niet-werkenden, in plaats van de huidige kinderopvangtoeslag, heeft een (beperkt) positief effect op de werkgelegenheid. Kinderopvang wordt goedkoper en dit heeft een positief effect op de urenbeslissing van werkenden. Daar staat tegenover dat niet-werkenden nu ook gratis kinderopvang ontvangen. Hierdoor wordt niet-werken relatief aantrekkelijker ten opzichte van werken, waardoor een klein deel van de mensen stopt met werken. Het positieve effect overheerst en per saldo leidt de gratis voorziening tot een (beperkte) stijging van het arbeidsaanbod.

Hier staat een aantal maatregelen tegenover die de werkgelegenheid negatief beïnvloeden. De lagere nominale zorgpremie verhoogt het besteedbaar inkomen gegeven het aantal uren werk, wat leidt tot een lager aanbod van arbeid (inkomenseffect). Ook de verhoging van het minimumloon met 10% (en de hieraan

[10] Zie Jongen et al. (2014) en De Boer et al. (2020) voor een beschrijving van het model en de onderliggende empirische analyses.
[11] Dit betekent bijvoorbeeld dat de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in het netto-referentieminimumloon voor de bijstand tot een keer de algemene heffingskorting volledig is doorgevoerd.
[12] Op de korte termijn kunnen de uitkomsten afwijken, omdat mensen tijd nodig hebben om hun gedrag aan te passen. Ook de stand van de conjunctuur kan invloed hebben op de uitkomsten. Als vuistregel geldt dat de effecten binnen een periode van tien jaar zijn gerealiseerd.

gekoppelde bijstandsuitkering met 5%) verlaagt de werkgelegenheid.[13] In aanvulling hierop beperken ook de hogere marginale belastingtarieven, het lagere aangrijpingspunt voor het bovenste tarief en de snellere afbouw van de arbeidskorting de werkgelegenheid. Deze maatregelen vergroten de marginale druk en maken het minder lonend om (meer) te werken. Het aftoppen van de mkb-winstvrijstelling zorgt voor een schuif van zelfstandigen naar werknemers, maar heeft geen noemenswaardig effect op het arbeidsaanbod.[14] De negatieve effecten zijn groter dan de positieve effecten: het totale beleidspakket verlaagt de structurele werkgelegenheid met 0,6%.

Tabel 4.1 Effecten van beleidspakket D66 op de structurele werkgelegenheid

Beleidsvariant	Effect op werkgelegenheid
	%
Beleidspakket D66	-0,6

[13] Een verhoging van het minimumloon beïnvloedt de werkgelegenheid via de vraagzijde en de aanbodzijde. Het effect van de verhoging van het minimumloon met 10% (zonder koppeling aan sociale uitkeringen) is gebaseerd op internationaal empirisch onderzoek, zie *Kansrijk arbeidsmarktbeleid: update minimumloonbeleid* (CPB, 2020). De koppeling aan de bijstand beïnvloedt de werkgelegenheid via de aanbodzijde. Het effect van de verhoging van de bijstand met 5% is bepaald op basis van Micsim.
[14] In Micsim is alleen de extensieve marge van zelfstandigen gemodelleerd (de keuze om al dan niet als zelfstandige te gaan werken) en niet de intensieve marge (de keuze voor het aantal uren werk). Eventuele reacties van zelfstandigen in termen van gewerkte uren zijn dus niet meegenomen in de berekening.